

Українська революція і державність (1917–1920 рр.): Наук.-бібліогр. вид. / НАН України, НБУВ. – К., 2001. – 816 с.

17 серпня 2001 р. під час заходів, що відбувалися з нагоди 10-ї річниці незалежності України, у НБУВ проходила презентація бібліографічного покажчика «Українська революція і державність (1917–1920 рр.)»: Наук.-бібліогр. вид. / НАН України, Нац. б-ка імені В. І. Вернадського; Редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін.; Уклад.: А. Л. Панова, В. Ф. Солдатенко, Л. В. Беляєва та ін.; Наук. ред. В. Ю. Омельчук. – К., 2001. – 816 с., створеного фахівцями Бібліотеки з метою бібліографічного забезпечення теми відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України.

Покажчик підготовлено науковими співробітниками та бібліографами НБУВ: А. Л. Пановою, Л. В. Беляєвою, В. С. Гоїнець, Л. В. Лісовською, О. А. Смиченко за участю Л. С. Новосьолової, Л. О. Дегтяренко, О. А. Євдокименко, Е. П. Євженко, П. М. Кавицької, Т. Б. Корольової, Н. М. Погребецької, О. В. Чупрієнко.

Безпосередню участь у цій науковій розробці, систематизації та оцінці документів брав д. і. н., заввідділом Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України В. Ф. Солдатенко. Чимало зусиль до здійснення проекту доклали голова редколегії, акад. НАН України О. С. Онищенко, науковий редактор – д. і. н., проф., заввідділом національної бібліографії НБУВ В. Ю. Омельчук.

Дослідники, всі, хто займається вивченням історії України, історіографічною й джерелознавчою інформацією, тепер мають у своєму розпорядженні повний спектр документів, які висвітлюють тему. Здійснено пошук документів, які стали бібліографічною рідкістю, систематизовано величезний масив бібліографічних записів тощо.

Саме в роки незалежності наукові дослідження періоду 1917–1920 рр. української історії полегшилися і активізувалися. Відкрито архівні документи, матеріали «спецховищ», знято табу і реабілітовано багато імен. Протягом останнього десятиліття в Україні було опубліковано документи Української Центральної Ради, протоколи й стенограми пленарних засідань

мирних переговорів між Українською Державою та РСФРР 1918 р., матеріали конгресів, конференцій, з'їздів, нарад, документи з особистих фондів політичних, державних діячів, які досі не були в науковому обігу і не були відомі широкому колу дослідників.

У передмові автори пояснюють структуру покажчика, принципи добору та систематизації документів, знайомлять з джерельною базою, використаними бібліографічними покажчиками, допоміжним апаратом видання.

У посібнику відбито книги, брошури, автореферати дисертацій, статті із журналів, збірників, тези наукових конференцій, рецензії, депоновані рукописи за 1917–2000 рр. українською і російською мовами. Всього – 6848 назв.

Зорієнтуватись у колосальному інформаційному масиві і всебічно висвітлити тему допомагає чітка систематизація матеріалу. Покажчик складається з шести основних розділів: Загальний розділ; Українська Центральна Рада. Утворення Української Народної Республіки; Українська Держава. Гетьманат; Директорія. Відродження і розвиток Української Народної Республіки; Західноукраїнська Народна Республіка; Українська Соціалістична Радянська Республіка. У кожному розділі відповідно виділено підрозділи: Джерела; Документи; Спогади; Огляд джерел. Історіографія. Висвітлюються соціально-економічна політика, національні відносини, аграрні проблеми, питання формування Збройних сил, зовнішньої політики, міжнародних відносин, культури, науки, освіти, релігії.

У «Загальному розділі» подано документи і літературу про українські партії, що діяли в цей період: Комуністичну партію (більшовиків) України, Українську демократично-хліборобську партію, Українську комуністичну партію, Українську народну партію, Українську партію самостійників-соціалістів, Українську соціал-демократичну робітничу партію, Українську трудову партію та ін.

Укладачі без ідеологічної упередженості вклю-

чали до покажчика джерела, які стосувалися обраного хронологічного періоду, намагалися найповніше представити визначені види документів, що відбивають різні думки й погляди. Дослідники працювали, крім НБУВ, у ЛНБ ім. В. Стефаника, Національній парламентській бібліотеці України, Центральному державному архіві України, бібліотеках Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського й Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України та ін. Значну допомогу з пошуку відсутніх в Україні видань надали колеги із зарубіжних бібліотек. Майже всі відображені у покажчику документи переглянуто авторами *de visu*.

Важливо, що до нього ввійшли документи незалежно від місця видання, серед них і видання української діаспори: США, Канади, Великої Британії, Франції, Аргентини та ін., зокрема Українського Народного Союзу, альманахи та періодичні видання, наукові збірники і спогади безпосередніх учасників історичних подій. Суцільно переглянуто журнали «Визвольний шлях», «Сучасність», «Український історик» за весь період існування.

Схема бібліографічного покажчика відповідає сучасній науковій концепції, вона чітка і добре продумана. Однак, на нашу думку, деякі підрозділи не завадило б деталізувати.

Значну роботу здійснено укладачами з розкриття псевдонімів і криптонімів. Лаконічні анотації до матеріалів вирізняються науковим стилем і мають уточнювальний характер. Допомагає користувачам і ряд допоміжних покажчиків.

Відзначимо професіоналізм комп'ютерної верстки Л. С. Климової і Т. С. Павлюк, а також гарне поліграфічне оформлення, виконане Редакційно-видавничим центром НБУВ. Тверда обкладинка покажчика має голубий колір – колір мрії. Мрії, яка здійснилася.

*Тетяна Добко,
к. і. н.,
завідділом довідково-
бібліографічного обслуговування НБУВ*

© Добко Т. В., Київ, 2001

Пиріг О. НЕП: більшовицька політика імпровізації. – К.: Вид-во Київ. нац. торг.-ек. ун-ту, 2001. – 273 с.

Однією з підвалин, на які спирається сучасне українське державотворення, є історичний досвід нашої минушини. Якщо оцінювати поступ України за роки незалежності, стають очевидними певні здобутки на шляху розбудови держави: зростання її міжнародного авторитету, реформування економіки, консолідація української нації, розвиток культури тощо. Коли ж оглянути останнє десятиріччя крізь призму ретроспективи – виразно проявляються нерозв'язані проблеми й помилки політичного, суспільного й особливо економічного характеру.

Однією з багатьох причин повільного реформування економіки на ринкових засадах є недостатнє врахування уроків історії та певний брак наукових розробок, в яких з позицій сучасної методології висвітлювалися б проблеми становлення ринкової економіки в той чи інший період вітчизняної історії. Тож не випадково, що кожна нова робота з цієї проблематики привертає увагу читача. До них належить і монографія О. А. Пиріг «НЕП: більшовицька політика імпровізації». Праця є першим комплексним дослідженням економічної політики, яка проводилася в Україні в 20-ті роки. Здійснено, на наш погляд, вдалу спробу показати т. зв. нову економічну політику більшовиків крізь призму теорії ринку та історії його розвитку. Авторка переконливо довела, що лідери більшовицької партії були обізнані з теорією та історією ринку, розуміли як переваги ринкової економіки порівняно з директивною, так і її проблеми. Однак використали ринок для подолання економічного колапсу в країні.

Розглядаючи економічну політику більшовиків у 20-ті роки, О. Пиріг акцентує на вивченні ринкових відносин, ступені їх впровадження у господарство радянської України, на питаннях державного регулювання розвитку ринку. Це цілком виправдано, оскільки радянська історіографія однобічно висвітлювала неп, доводячи, що він був «новим словом у теорії і практиці побудови соціалізму». Ринкові відносини як стрижень непу залишилися поза увагою дослідників. Авторці вдалося простежити співвідношення економічних та політичних складових непу, показати їх тогочасну взаємозалежність і взаємообумовленість.

О. Пиріг досліджує запровадження і розвиток ринкових відносин у провідних галузях господарства – промисловості, сільському господарстві, кредитно-банківській сфері, торгівлі. Ціла низка питань, зокрема – формування бюджету, податкова та митна політика, створення і функціонування банківської системи – вперше знайшла наукове висвітлення.

Завдяки реалізації комплексного підходу в дослідженні ринкових відносин авторка створює цілісну панораму розвитку ринку в Україні, формулює висновки щодо місця ринкових відносин у державній політиці 20-х років, досліджує співвідношення науки й політики в реалізації непу. Розкриваючи процес запровадження ринкових відносин у цей період, О. Пиріг доводить, що влада певною мірою використала наукові розробки економістів-ринковиків, зокрема М. Кондратьєва, О. Чайнова, Л. Юровського та ін. Однак максимально реалізувати можливості цього наукового потенціалу не вдалося.